

Riigikogu Kultuurikomisjon

Lossi plats 1a

Tallinn 15165

19. mai 2026 nr 7/2026

Arvamus rahvaraamatukogu seaduse eelnõu 877 SE kohta

Täname võimaluse eest seaduse eelnõule täiendavat tagasisidet anda.

Eesti Raamatukoguhoidjate Ühing koondab väga erinevate raamatukogude töötajaid üle Eesti ning seetõttu on ühingu liikmetelt seaduse eelnõule laekunud ka väga erinevaid arvamusi.

Üldise kokkuvõttena näeme seaduse ajakohastamise vajalikkust ja toetame eelnõuga edasiliikumist. Peame oluliseks, et rahvaraamatukogusid käsitletakse seaduse eelnõus senisest laiemas vaates – kogukonda toetava kultuuri- ja haridusasutusena –, ning et sihiks on kujundada üle Eesti kasutajakeskne ja hästi kättesaadav raamatukoguteenus.

Rõhutame, et seaduse rakendamisel tuleb tagada piisav üleminekuaeg muudatuste elluviimiseks ning kõigi osapoolte sisuline kaasamine edasisse protsessi.

Lisa: ERÜ arvamus

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)

Eesti Raamatukoguhoidjate Ühingu juhatuse nimel

Kristi Veeber, juhatuse esimees

Eesti Raamatukoguhoidjate Ühingu arvamused rahvaraamatukogu seaduse eelnõu 877 SE kohta

Täname võimaluse eest seaduse eelnõule täiendavat tagasisidet anda.

Eesti Raamatukoguhoidjate Ühing koondab väga erinevate raamatukogude töötajaid üle Eesti ning seetõttu on ühingu liikmetelt seaduse eelnõule laekunud ka väga erinevaid arvamusi.

Üldise kokkuvõttena näeme seaduse ajakohastamise vajalikkust ja toetame eelnõuga edasiliikumist. Peame oluliseks, et rahvaraamatukogusid käsitletakse seaduse eelnõus senisest laiemas vaates – kogukonda toetava kultuuri- ja haridusasutusena –, ning et sihiks on kujundada üle Eesti kasutajakeskne ja hästi kättesaadav raamatukoguteenus.

Rõhutame, et seaduse rakendamisel tuleb tagada piisav üleminekuajaks muudatuste elluviimiseks ning kõigi osapoolte sisuline kaasamine edasisse protsessi.

Täiendavad ettepanekud:

<p><i>§ 4 lg lg 3: Rahvaraamatukogude võrgu loomisel tuleb lähtuda järgmistest näitajatest:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> <i>1) paikkonna elanike arv;</i> <i>2) paikkonna asustustihedus ja -struktuur;</i> <i>3) kohalike elanike vajadused.</i> 	<p>Oleme varasemalt teinud ettepanekuid kehtestada seaduse eelnõus nimetatud näitajatele (elanike arv, asustustihedus) alammäärad. Meie hinnangul on need endiselt vajalikud, et anda nii raamatukogudele kui kohalikele omavalitsustele raamatukoguvõrgu tiheduse osas selgemad orientiirid ning täiendav kindlus, et raamatukogude sulgemisotsuseid ei tehta kergekäeliselt.</p> <p>Ettepanek:</p> <p>Kehtestada näitajate alammäärad määruse tasandil.</p>
<p><i>Eelnõu § 6 lg 2: Raamatukogude andmekoguga liitumine on rahvaraamatukogule kohustuslik.</i></p>	<p>Enamik raamatukoguspetsialiste mõistab vajadust asendada praegused kolm erinevat raamatukogusüsteemi ühe ühtse üleriikliku andmekoguga. Ühtse süsteemi hange aga</p>

	<p>alles käib ning ei ole teada, kas see valmides hakkab korralikult tööle ja vastab kasutajate vajadustele. Probleemid seniste suuremate arendustega (raamatukoguprogramm URRAM, e-raamatukogu MIRKO, juhtimise töölaud RAJU) on muutnud spetsialistid väga ettevaatlikuks. Kuna raamatukoguteenus ei tohi muutuda raamatukogu kasutajate vaates senisest halvemaks, peab seadus võimaldama liitumise osas paindlikkust ja otsustusõigust.</p> <p>Mõistame, et kui sõnastada andmekoguga liitumine võimalusena, mitte kohustusena, ei pruugi laheneda mitme paralleelselt eksisteeriva süsteemi probleem.</p> <p>Ettepanekud:</p> <p>Täpsustada eelnõu seletuskirjas andmekoguga liitumisega seotud tegevusi, ajaraami ja arendustega seotud kulude katmist. Rahvaraamatukogul ei tohi olla kohustust liituda andmekoguga, kuni ei ole tagatud selle töökindlus. Rahvaraamatukogu ei pea tasuma andmekogu lisaarenduste eest, kui need on vajalikud andmekogu töökindluse ja raamatukogu vajadustele vastavuse saavutamiseks.</p> <p>Samuti vajab täpsustust, kas andmekogu on seaduse eelnõus käsitletud koos sellele eraldi arendatava e-kataloogiga või mitte. On tulnud ettepanek jätta e-kataloogiga liitumine vabatahtlikuks. Täna on Tartu ja Tallinna linnaraamatukogud teaduskogudega ühises e-kataloogis, kuna nende elanikud tunnevad pigem vajadust sellise lahenduse järele. Juhul kui ühinemine ei oleks kohustuslik, saaks iga kohalik omavalitsus otsustada, kas nende elanike vaates on mõistlik pigem liituda MIRKO e-kataloogi või ELNETI pakutava e-kataloogiga.</p>
<p><i>Eelnõu § 8 lg 7: Käesoleva paragrahvi lõikeid 4–6 ei kohaldata kohaliku omavalitsuse üksuses, kus elab kuni 800 elanikku. Sellisel juhul peab rahvaraamatukogu juhil olema vähemalt raamatukoguhoidja kutse madalaim tase.</i></p>	<p>Meie varasemale ettepanekule seada väikese kohaliku omavalitsuse rahvaraamatukogu juhile samuti kõrghariduse nõue anti selgitus:</p> <p><i>„Elanike arvu järgi kohalduks kõnealune erisus hetkel vaid Kihnu, Ruhnu ja Vormsi vallale. Kõrghariduse nõude kohustuslik rakendamine ei arvestaks väikese elanike</i></p>

	<p><i>arvuga (kuni 800) KOV eripära, kus sobiva juhikandidaadi leidmine võib olla keeruline. Kehtestatud erisus on võimalus, mida ei pea kasutama, kui kohalikul omavalitsusel on võimalik leida kõrgharidusega juht.“</i></p> <p>Jääme oma varasema seisukoha juurde, et raamatukogu juhil olenemata raamatukogu ja kohaliku omavalitsuse suurusest peab olema kõrgharidus. Rahvastiku kahanedes võib neid erisusi Eestisse aja jooksul juurde tulla, mis hakkab mõjutama raamatukoguteenuse kvaliteeti ja ühtlast taset laiemalt. Erisust võib kasutada ettekäändena keskharidusega töötaja otsimiseks ja talle raamatukogu juhina väiksema palga maksmiseks.</p> <p>Ettepanek:</p> <p>Jätta erisus seaduse eelnõust ja seletuskirjast välja.</p>
<p><i>Eelnõu § 9 lg 1: Raamatukoguhoidjal, kes täidab käesoleva seaduse § 2 lõikes 2 nimetatud ülesandeid, peab olema nende täitmiseks piisav haridus või raamatukoguhoidja kutse.</i></p>	<p>Jääme oma varasema seisukoha juurde, et sõna „piisav“ annab liiga palju tõlgendusruumi ja ei taga raamatukoguteenuse ühtlast kvaliteeti. Kvaliteetse teenuse pakkumiseks peab kasutajaid teenindaval raamatukoguhoidjal olema kõrgharidus. Raamatukogus võib olla tõesti tehnilist või toetavat laadi ametikohti, mis ei eelda kõrgharidust, ent neid on pigem vähe ning tööprotsesside jätkuv automatiseerimine ja kaasajastamine vähendab neid veelgi. Seetõttu võiks nendega seotud paindlikkuse sõnastada seadusesse teisiti, mitte ebamäärase väljendiga „piisav haridus“ kõiki raamatukoguhoidjaid hõlmates.</p> <p>Ettepanek eelnõu sõnatusse:</p> <p>Raamatukoguhoidjal, kes täidab käesoleva seaduse § 2 lõikes 2 nimetatud ülesandeid ja töötab vahetult raamatukogu kasutajatega, peab olema kõrgharidus. Kui raamatukoguhoidjal ei ole tööle asumisel kõrgharidust, peab tal olema valmisolek see omandada tööandja poolt määratud tähtaja jooksul. Kõrghariduse nõuet ei kohaldata tehnilist, abi- või toetavat laadi tööülesandeid täitvale raamatukoguhoidjale.</p>

<p><i>Eelnõu § 11 lg 2:</i></p> <p><i>Eesti Rahvusraamatukogu täidab rahvaraamatukogude valdkonnas järgmisi riigi haldusülesandeid:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> <i>1) rahvaraamatukogude üleriigiliste teenuste loomine, haldamine ja arendamine;</i> <i>2) rahvaraamatukogu sisulise töö aruannete kogumine ja analüüsimine;</i> <i>3) rahvaraamatukogude piirkondlik erialane nõustamine ning raamatukogutöötajate koolitusvajaduste iga-aastane kaardistamine ja koordineerimine;</i> <i>4) rahvusvahelistes, riiklikes ja piirkondlikes programmides rahvaraamatukogude osalemise koordineerimine;</i> <i>5) käesoleva seaduse § 13 lõike 3 punktis 1 nimetatud toetuse eest rahvaraamatukogude valitud väljaannete keskne hankimine.</i> 	<p>Meie varasemaid ettepanekuid ehitada uus riigi haldusülesannete täitmise süsteem üles olemasolevat maakonna ja linna keskraamatukogude võrgustikku kasutades ei ole arvestatud. Seaduseelnõus on maakonnaraamatukogude roll hoopis taandatud. Asemele pakutav piirkondlike esindajate kontseptsioon on alles väljatöötamisel ja tekitab raamatukogude spetsialistides hirmu, et väiksemad rahvaraamatukogud jäävad ilma senisest toest – nõustamine ja koordineerimine viiakse neist kaugemale ja võib kaotada kvaliteedis.</p> <p>Ettepanek:</p> <p>Eesti Rahvusraamatukogu seaduses ja määruste tasandil selgemalt määratleda järelevalvemehhanism ja kvaliteedinõuded, mida Eesti Rahvusraamatukogu peab riiklikke haldusülesandeid ellu viies täitma. Rahvaraamatukogudele peab olema uue süsteemiga tagatud toetus ja nõustamine vähemalt samal tasemel kui seni, neile ei tohi sellega seoses tulla juurde kulusid, töökoormuse tõusu ega bürokraatiat.</p>
<p><i>Eelnõu § 11 lg 2 p 5: käesoleva seaduse § 13 lõike 3 punktis 1 nimetatud toetuse eest rahvaraamatukogude valitud väljaannete keskne hankimine.</i></p>	<p>Keskne hankimine tekitab raamatukogude spetsialistides palju küsimusi, kuna ei ole veel selge, kuidas see süsteem realselt toimima hakkab ja kuidas loodav andmekogu seda toetab. Raamatukogudel on vaja kindlust, et komplekteerimise ja logistika uus mudel on toimiv ning ei muuda raamatukoguteenust kasutajate vaatest halvemaks.</p> <p>Ettepanekud:</p> <p>Lükata maakonnaraamatukogude süsteemilt arenduskeskuse süsteemile üleminek edasi, kuni kõik süsteemi osad on saavutanud töökindluse (vt lähemalt § 26</p>

	<p>kommentaari).</p> <p>Jätta kohalikele omavalitsustele võimalus otsustada, et nad ei liitu keskse hankega, vaid saavad riigi toetuse eest ise hankeid korraldada.</p>
<p><i>§ 13 lg 3 p 1: Riigieelarvest toetatakse osaliselt rahvaraamatukogudele väljaannete soetamist</i></p>	<p>Meie varasem ettepanek oli lisada sõna „osaliselt“ asemel „lähtudes rahvaraamatukogu teeninduspiirkonna elanike arvust“ sarnaselt praeguse seadusega. Sellele anti selgitus, et praeguse seaduse sõnastust on tõlgendatud nagu riigieelarvest finantseeritakse kõik rahvaraamatukogude kulud väljaannete soetamiseks.</p> <p>Mõistame selle selgituse valguses sõna „osaliselt“ vajalikkust, aga näeme siiski vajadust eelnõus ka mõõdiku nimetamise järele, millest lähtuvalt riik rahvaraamatukogudele väljaannete soetamist toetab. Täpsemad tingimused ja korra saab kehtestada määruises, nagu ka seletuskiri viitab, aga mõõdikuks peaks siiski jääma teeninduspiirkonna elanike arv. Siinkohal toonitame, et täiendavaks mõõdikuks ei saa olla nt muud tüüpi raamatukogude asumine piirkonnas, nagu praegu on olnud Kultuuriministeeriumi praktika Tallinna ja Tartu puhul – tegu ei ole rahvaraamatukogude kasutajate vaates pädeva mõõdikuga ning koefitsient, mis selle alusel on seatud, diskrimineerib Tallinna ja Tartu elanikke.</p> <p>Ettepanek eelnõu sõnastusse:</p> <p>Riigieelarvest toetatakse osaliselt rahvaraamatukogudele väljaannete soetamist, lähtudes teeninduspiirkonna elanike arvust.</p>
<p><i>§ 13 lg 3 p 3: Riigieelarvest toetatakse raamatukogude andmekogu kasutamist rahvaraamatukogude poolt</i></p>	<p>Eelnõu sõnastusest ei selgu, et kasutamise kulud kaetakse täielikult ja see ei tule piisava selgusega välja ka seletuskirjast.</p> <p>Eelnõu ja selle seletuskirja sõnastustest ei selgu, kes katab lisaks igapäevastele kasutuskuludele ka andmekogu edasiste arendustega seotud kulud. Praktikas näeme pidevat vajadust IT-süsteeme arendada ja ajakohastada. Rahvaraamatukogudel, kes</p>

	<p>uue andmekoguga kohustuslikus korras liituma peavad, peab olema kindlus, et ühel hetkel ei jää süsteemi toimimiseks vajalikud arenduskulud nende kanda.</p> <p>Ettepanek eelnõu sõnastusse:</p> <p>(3) Riigi eelarvest toetatakse: 3) rahvaraamatukogudele täielikult raamatukogu andmekogu kasutamise ja arendamise kulusid.</p> <p>Ettepanek seletuskirja sõnastusse:</p> <p>Täpsustada kõik andmekogu komponendid. Praegu jääb selgusetuks, kas andmekogu osa on ka e-kataloog ja juhtimistöölauad RAJU või mitte.</p>
<p><i>§ 17 lg 4: Rahvaraamatukogu kogudes puuduvad väljaanded tellitakse lugeja soovil teistest raamatukogudest raamatukogudevahelise laenutuse kaudu. Lugejalt võib nõuda raamatukogudevahelise laenutuse kulude katmist. Sama omavalitsüksuse rahvaraamatukogu kogude vahel laenutamise võimaluse olemasolu korral kulude katmise tasu ei rakendata.</i></p>	<p>Lause „Sama omavalitsüksuse rahvaraamatukogu kogude vahel laenutamise võimaluse olemasolu korral kulude katmise tasu ei rakendata“ jääb segaseks nii sõnastuse kui sisu poolest. Seletuskirjast küll selgub, et tasu ei küsita, kui väljaannete tellimine toimub ühe asutuse piires (ehk siis ühe rahvaraamatukogu struktuuriüksuste vahel), samas ei leia sealt põhjendust, miks seda teenust ei võiks osutada ka tasulisena. Teaviku tellimine ühest haruraamatukogust teise on kulusid kaasa toov mugavusteenus, mida võib olla võimalik tasuta osutada väiksemates rahvaraamatukogudes, aga mitte suuremates. Sümboolne tasu aitaks katta teenusega seotud kulusid, suurendada kogu kasutust ja parandada teenuse kvaliteeti, ilma et see oluliselt piiraks ligipääsu.</p> <p>Ettepanek:</p> <p>Võimaldada rahvaraamatukogul määratleda struktuuriüksuste vahelise tellimise tingimused, sh vajadusel tasu küsimine raamatukogu kasutamise eeskirjas.</p>

<p>§ 26. Maakonnaraamatukogud</p> <p>(1) Enne käesoleva seaduse jõustumist maakonnaraamatukoguks nimetatud rahvaraamatukogu tegutseb maakonnaraamatukoguna kuni 2027. aasta 30. juunini.</p>	<p>Eesti Raamatukoguhoidjate Ühingule laekunud tagasiside ühe keskse järeldusena leitakse, et reformi kavandatud ajakava ei ole realistlik ega arvesta ei rahvaraamatukogude ega ka Eesti Rahvusraamatukogu tegelikku valmisolekut reformiks. Tuuakse välja, et praegu toimiv süsteem (maakonnaraamatukogud, komplekteerimine) lõhutakse, aga uus süsteem – piirkondlikud koordinaatorid, andmekogu ja uus komplekteerimissüsteem – ei ole veel käivitunud ja ei ole selge, kuidas need toimima hakkavad. Seniste arenduste venimine ja probleemid töökindlusega ning ka praegune andmekogu hanke venimine tekitab hirmu, et 01. juulil 2027. a peavad rahvaraamatukogud hakkama oma kasutajaid teenindama poolikute ja mittetöötavate lahendustega.</p> <p>Ettepanek:</p> <p>Lükata seaduses fikseeritud kuupäevad veel vähemalt poole aasta võrra edasi, et anda võimalus arenduskeskus, uus andmekogu ja komplekteerimissüsteem välja töötada kvaliteetselt ja rahvaraamatukogude vajadusi arvestades.</p>
<p>§ 7⁵ (1) ja (2) Lisada avalik-õigusliku ülikooli raamatukogu kõrvale ELNET Konsortsiumi raamatukogu.</p>	<p>ELNET Konsortsiumi liikmeteks on 6 avalik-õiguslikku ülikooli ning partneriteks 9 asutust (Eesti Kirjandusmuuseum, Eesti Kunstimuuseum, Eesti Pank, Eesti Rahva Muuseum, Eesti Rahvusarhiiv, Kaitsevägi, Sisekaitseakadeemia, Tallinna Tehnikakõrgkool, Tallinna Tervishoiu Kõrgkool). Seni on Haridus- ja Teadusministeeriumi vahendid eraldatud otse MTÜ Raamatukoguvõrgu Konsortsiumile ehk ELNET Konsortsiumile, millest on toetatud e-kataloogi ESTER toimimist rahvaraamatukogu seaduseelnõu seletuskirjas mainitud 220 000 euro ulatuses. E-kataloogi ESTERi raamatukogudeks on lisaks avalik-õiguslikele ülikoolidele kõik eelpool nimetatud partnerasutuste raamatukogud. Seega senine Haridus- ja Teadusministeeriumi toetus on kehtinud kõigile ELNET Konsortsiumi raamatukogudele ehk e-kataloogile ESTER.</p> <p>Varem on rõhutatud, et rahvaraamatukogu seadusega reguleeritakse ainult rahvaraamatukogusid, kuid uue andmekogu loomine (Eelnõu § 73. Raamatukogude</p>

	<p>andmekogu asutamine ja pidamise eesmärk lk 14-15 ja eelnõu seletuskiri § 73-§ 75 lk 52-56) ning vastava uue määruse kehtestamine puudutab otseselt tervet Eesti raamatukoguvõrku.</p> <p>Kui riik tellib ja asutab uue andmekogu, miks siis ei toetata ministriumide poolt andmekoguga liitumisel ja selle kasutamisel kõiki oma haldusala raamatukogusid (koolid, rakenduskõrgkoolid, riigi teadus- ja arendusasutused, muuseumid jne).</p> <p>Praegune seaduseelnõu § 7⁵ vabastab liitumis- ja kasutustasust ainult kõik rahvaraamatukogud ja avalik-õiguslike ülikoolide raamatukogud.</p> <p>Ettepanek eelnõu sõnastusse:</p> <p>§ 7⁵. Raamatukogude andmekoguga liitumise ja selle kasutamise tasu</p> <ol style="list-style-type: none"> (1) Raamatukogude andmekoguga liitumise ja selle kasutamise eest võib raamatukogult võtta kulupõhist tasu. Tasu ei võeta rahvaraamatukogult, avalik-õigusliku ülikooli raamatukogult ning teistelt ELNET Konsortsiumi raamatukogudelt. Süsteemiga liitumise ja kasutamise kulud hüvitab rahvaraamatukogule Kultuuriministeerium, ELNET Konsortsiumi liikmete kulud süsteemiga liitumiseks katab Haridus- ja Teadusministeerium. (2) Raamatukogude andmekoguga liitumise ja selle kasutamise tasu arvutamise alused ja piirmäärad kehtestab kultuuriminister määrusega.
--	--

Eesti Raamatukoguhoidjate Ühingu juhatuse nimel
Kristi Veeber, juhatuse esimees